

Policy för att förebygga och bekämpa våld i nära relationer

Antagen av kommunfullmäktige 2019-09-19, § 313

SÄTERS KOMMUN

Innehållsförteckning

1 Inledning	1
2 Syfte.....	1
3 Förvaltningarnas ansvar	1
4 Internationella dokument	2
5 Sveriges jämställdhetspolitik.....	2
6 Kommunens ansvar	3
7 Intern och extern samverkan	3
8 Våld mot närstående	3
8.1 Definitioner.....	3
8.2 Olika former av våld	3
8.3 Processer i våldet.....	4
8.4 Livssituationer och omständigheter.....	4
8.5 Konsekvenser.....	5
8.6 Barn som upplever våld i nära relationer	5
8.7 Bakomliggande orsaker.....	5
9 Vision.....	5
10 Inriktningsmål	6
10.1 Tidigare upptäckt av våldsutsatthet	6
10.2 Stöd och skydd.....	7
10.3 Våldsförebyggande arbete.....	7
10.4 Grundläggande kunskaper	8
Litteraturlista.....	9

1 Inledning

Frihet från våld är en mänsklig rättighet. Våld i nära relationer är ett stort samhälls- och folkhälsoproblem. Våldet medför både akuta och långsiktiga individuella konsekvenser. Det innebär dessutom stora ekonomiska kostnader för både individ och samhälle.

Säters kommun ska arbeta mot våld och för ett jämställt samhälle. Alla invånare ska ha goda och likvärdiga förutsättningar att känna trygghet, kunna påverka och utveckla sina liv.

Policyn är ett styrdokument som riktar sig till alla kommunala förvaltningar (barn- och utbildningsförvaltningen, kommunstyrelseförvaltningen, kulturförvaltningen, miljö- och byggförvaltningen, samhällsbyggnadsförvaltningen och socialförvaltningen).

Den omfattar alla personer som är utsatta för våld, barn som upplever våld och personer som utövar våld i nära relationer. Policyn är könsneutral och gäller för alla oavsett ålder, kön eller könsidentitet. Vid hänvisningar till FN:s och Europarådets arbete mot våld och Sveriges jämställdhetspolitik, används samma könsbenämningar som i det angivna underlaget.

Policyns övergripande vision är att Säter är en stad fri från våld i nära relationer. Utöver den övergripande visionen presenterar policyn fyra inriktningsmål som ska bidra till att utveckla ett långsiktigt och systematiskt arbete inom kommunen. Till varje utvecklingsområde presenteras aktiviteter för att nå målen.

2 Syfte

Policyn för att förebygga och bekämpa våld i nära relationer anger kommunens förhållningsätt och principiella ställningstaganden inom området. Innehållet ligger på en övergripande nivå och anger en viljeriktning snarare än ett sätt att arbeta. Hur förvaltningarna ska leva upp till policyn ska konkretiseras i underliggande dokument.

Syftet med policyn är att tydliggöra hur förvaltningarna gemensamt kan förebygga, upptäcka, synliggöra och åtgärda våld i nära relationer. Den syftar också till att främja en ökad samordning, systematisering, effektivisering och kvalitetshöjning av arbetet med våld i nära relationer.

Policyn gäller under mandatperioden och skall antas vid ny mandatperiod (2022).

3 Förvaltningarnas ansvar

Med utgångspunkt i policyn ska alla förvaltningar ta fram egna handlingsplaner avseende våld i nära relationer. I planen ska det tydligt framgå hur verksamheten ska uppnå uppsatta mål. Därutöver ska det anges vilka aktiviteter som ska genomföras, vem som är ansvarig och när de ska vara genomförda.

4 Internationella dokument

FN:s konventioner om de mänskliga rättigheterna, kvinnokonventionen och barnkonventionen ger ett tydligt stöd i arbetet med våld mot närstående. Stöd för arbetet finns även i Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och våld i hemmet, Istanbulkonventionen och EU:s brottsofferdirektiv.

FN:s deklaration om avskaffande av våld mot kvinnor

År 1993 antog FN:s generalförsamling deklarationen om avskaffande av våld mot kvinnor.

I deklarationen fördöms fysiskt, sexuellt och psykologiskt våld mot kvinnor, vare sig det inträffar inom familjen eller i samhället och utförs av eller accepteras av staten.

I artikel 4 framkommer att staterna bör med alla lämpliga medel och utan dröjsmål bedriva en politik som syftar till att avskaffa våld mot kvinnor.

FN:s konvention om barnets rättigheter

I artikel 19 i FN:s konvention om barnets rättigheter beskrivs att "konventionsstaterna skall vidta alla lämpliga lagstiftnings-, administrativa och sociala åtgärder samt åtgärder i utbildningssyfte för att skydda barnet mot alla former av fysiskt eller psykiskt våld, skada eller övergrepp, vanvård eller försumlig behandling, misshandel eller utnyttjande, innefattande sexuella övergrepp, medan barnet är i föräldrarnas eller den ena förälderns, vårdnadshavares eller annan persons vård."

5 Sveriges jämställdhetspolitik

Det övergripande målet för Sveriges jämställdhetspolitik är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sitt eget liv. Det sjätte jämställdhetspolitiska delmålet är att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet.

För att stärka förutsättningarna att nå delmålet presenterade regeringen en skrivelse "Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid" hösten 2016, med en nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor, inklusive arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck, prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Strategin inbegriper mål och insatsområden, en struktur för stöd och uppföljning och ett åtgärdsprogram med insatser för perioden 2017–2027.

När det gäller våld i nära relationer uppmärksammar strategin bland annat åtgärder som stärker stöd och skydd till våldsutsatta kvinnor, insatser mot våld i hbtq-personers relationer samt åtgärder som motarbetar destruktiv maskulinitet och hederstänkande. Strategin sätter också fokus på mäns delaktighet och ansvar för att stoppa våldet.

Strategins fyra målsättningar är:

- 1) ett utökat och verkningsfullt förebyggande arbete mot våld
- 2) förbättrad upptäckt av våld och starkare stöd och skydd för våldsutsatta kvinnor och barn
- 3) effektivare brottbekämpning
- 4) förbättrad kunskap och metodutveckling.

6 Kommunens ansvar

Det ansvar kommunen har gentemot våldsutsatta styrs främst av bestämmelser i socialtjänstlagen, SoL (2001:453).

Till socialnämndens uppgifter hör att verka för att den som utsatts för brott och dennes närstående får stöd och hjälp vilket framgår av 5 kap. 11 § SoL. Socialnämnden ska särskilt beakta att kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående kan vara i behov av stöd och hjälp för att förändra sin situation.

Socialnämnden ansvarar för att ett barn som utsatts för brott och dennes närstående får det stöd och den hjälp som de behöver. Socialnämnden ska också särskilt beakta att ett barn som bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående är offer för brott och ansvarar för att barnet får det stöd och den hjälp som barnet behöver. När en åtgärd rör ett barn ska barnet få relevant information. Ett barn ska ges möjlighet att framföra sina åsikter i frågor som rör barnet.

7 Intern och extern samverkan

För att arbetet med våld i nära relationer i kommunen ska bedrivas på ett effektivt sätt, ska det finnas en tydlig kommunövergripande samordning och samarbetsstruktur för strategiskt arbete. Det är även viktigt att utforma en effektiv samverkan på operativ nivå.

För kommunen kan extern samverkan ge fördjupad kunskap om myndigheter och övriga aktörers regelverk och förutsättningar samt om situationen för våldsutsatta och barn som upplever våld och som många gånger är aktuella hos flera myndigheter samtidigt. Samverkan behövs både på individuell och strukturell nivå och bör ha sin utgångspunkt i individens behov och respekt för varje aktörs kompetens, uppdrag och ansvarsområde.

8 Våld mot närstående

Våld i nära relationer är ett mångfacetterat problem. Kunskapsöversikten beskriver centrala områden för att förstå komplexiteten, centrala frågor samt viktiga begrepp inom området.

8.1 Definitioner

Den våldsdefinition som används i policyn är Per Isdals definition ”våld är varje handling riktad mot en annan person som genom att denna handling skadar, smärftar, skrämmer eller kränker, får denna person att göra något mot sin vilja eller avstå från att göra något den vill”.

Begreppet närstående är könsneutralt och syftar på varje person som den våldsutsatta bedöms ha en nära och förtroendefull relation till. Det kan handla om såväl makar, partners, sambor, pojk- eller flickvänner som föräldrar, syskon, barn eller andra släktingar. Det kan även gälla andra personer som den våldsutsatta har eller haft en nära och förtroendefull relation till, exempelvis nära vänner eller relationen som uppstår mellan en brukare och personlig assistent.

8.2 Olika former av våld

Våldet kan ta sig olika uttryck. Det kan röra sig om grovt våld och sexuella övergrepp men också om handlingar som inte definieras som brott enligt lagen men som kan ingå i ett mönster av utsatthet.

- Fysiskt våld - Örfilar, dra i håret, knuffa, hålla fast, sparkar, slag mot kroppen, stryptag med mera.

- Psykiskt våld - Hot, kontroll, kränkande och nedsättande ord. Här ingår även latent våld, det vill säga att leva med risken för nytt våld.
- Sexuellt våld - Påtvingade sexuella handlingar, våldtäkt.
- Materiellt våld - Förstöra inredning, dagböcker, foton med mera.
- Ekonomiskt våld - Tvingas skriva under handlingar, att inte få förfoga över egen ekonomi.
- Försummelse - kan gälla barn, äldre och personer med funktionsnedsättning och handlar om att medvetet ge felaktig mediciner, bristande hygien och lämnas utan tillsyn.
- Våld mot husdjur.

8.3 Processer i våldet

Våld i en nära relation innebär att våldsutövaren systematiskt använder olika former av våld för att utöva makt och kontroll över den våldsutsatta. Våldet ökar i allvar och intensitet ju längre relationen pågår. Våld i nära relationer kännetecknas av att den utsatta har en nära relation till och ofta starka känslomässiga band till våldsutövaren. Detta försvårar möjligheten till motstånd och uppbrott. Våldet sker vanligtvis inomhus i den utsattas egen bostad vilket gör det svårt för utomstående att upptäcka. Det gör att det också kan vara svårt att ingripa och hjälpa den som är utsatt.

Våldsutövningen kan liknas vid en process där den som är utsatt i allt högre grad tvingas anpassa sig till en vardag som präglas av våld. Upprepat våld och isolering i kombination med en växling mellan värme, omsorg och våld gör att gränserna för vad som är okej flyttas. På så vis blir rädslan, kontrollen och våldet till slut något som den utsatta betraktar som normalt och en del av vardagen. En psykologisk nedbrytning där den utsattas självkänsla och självförtroende gradvis försämras. Det är inte ovanligt att den som utsatts för våld internaliserar de motiv som våldsutövaren anger för våldet. På motsvarande sätt lägger våldsutövaren ofta våldet utanför sig själv.

Många som är utsatta för våld av närstående har klivna känslor inför den som utövar våldet och kan känna stor ambivalens i fråga om att stanna kvar eller att lämna. Att lämna en relation där våld förekommer är en process som kan ta tid. Den kan bestå av att fysiskt bryta relationen, att känslomässigt bli fri, att förstå vad man varit med om och definiera det som våld.

8.4 Livssituationer och omständigheter

Personer med funktionsnedsättning, personer med missbruksproblematik, äldre personer, hbtq-personer och personer med bristande kunskap i svenska språket och om det svenska samhället riskerar särskild utsatthet eftersom de kan löpa större risk att utsättas för våld, att våldets konsekvenser kan bli större och att gruppens förmåga att utnyttja sina resurser är mer begränsad.

Grupperna är heterogena och överlappar varandra och därav är det viktigt att inte generalisera livssituationer och erfarenheter. Det finns en risk att våldsutsatta i första hand identifieras med sin sårbarhet vilket medför att omgivningen bortser ifrån andra faktorer såsom kön, sexualitet, etnicitet, ålder, klass och funktionsförmåga.

Medvetenheten och kunskap om dessa gruppers villkor och särskilda sårbarhet är grundläggande för att våldsutsatta ska få adekvat hjälp, stöd och ett bra bemötande. Att belysa hur flera maktstrukturer kan samspela och förändras i olika situationer och över tid brukar kallas för att använda ett intersektionellt perspektiv. Ett intersektionellt perspektiv utgår från att maktstrukturer är sammanvävda och komplexa.

8.5 Konsekvenser

Att utsättas för fysiskt, psykiskt och sexuellt våld kan bidra till ökad risk för olika former av fysisk och psykisk ohälsa, både på kort och lång sikt. Våld kan ge upphov till akuta skador som kräver sjukvård men också leda till bland annat kroniska smärtor, ångest, depression och posttraumatiskt stressyndrom.

Vidare kan våldet få en rad sociala och ekonomiska konsekvenser för den som utsatts såsom problem med tilliten till sig själv och andra, isolering, akuta bostadsproblem, dyrare levnadsomkostnader och skuldsatthet orsakad av den som utövat våldet. Våld från en partner innebär en stor risk för att föräldraförmågan påverkas även hos den som utsatts för våldet

8.6 Barn som upplever våld i nära relationer

Med barn som upplever våld i nära relationer menas både barn som är utsatta för våld och barn som har bevittnat våld av eller mot någon närstående vuxen. Att leva med våld påverkar barns fysiologiska, psykologiska och sociala utveckling.

Barn är särskilt utsatta vid våld i nära relationer, då de är i beroendeställning till sina föräldrar och i stor utsträckning beroende av vuxna för att få stöd och hjälp för att kunna förändra sin situation.

Barn tolkar och hanterar våldet på olika sätt beroende på ålder, kön, personliga egenskaper och i vilken grad de har tillgång till skyddande faktorer och personer som de kan anförtro sig åt i sin omgivning. Det är vanligt att barn känner skuld, skam och ansvar för våldet. Det är därför viktigt att barn ges möjlighet att prata om sina erfarenheter och att man är tydlig med att våldet inte är deras fel.

8.7 Bakomliggande orsaker

Varken de som utövat våld eller de som utsatts för våld utgör homogena grupper och det finns inte ett perspektiv eller en faktor som kan förklara allt. Den ekologiska modellen bygger på teorin att våld kan förstås utifrån ett samspel mellan ett strukturellt perspektiv med fokus på bristande jämställdhet och skev maktfördelning mellan könen, ur ett samhällsperspektiv som omfattar socioekonomiska förhållanden, ur ett socialpsykologiskt perspektiv där fokus sätts på faktorer i relationen eller ur ett individualpsykologiskt perspektiv med fokus på individuella faktorer.

9 Vision

Den övergripande målsättningen för arbetet med våld i nära relationer i kommunen är visionärt och innebär att våld i nära relationer har upphört.

10 Inriktningsmål

Policyn utgår från regeringens nationella strategi och lokala förutsättningar. Policyn pekar ut fyra insatsområden som kommunen särskilt ska fokusera på. Med varje insatsområde följer en kortare beskrivning och därefter förslag på aktiviteter för att nå målen.

Policyns fyra inriktningsmål avseende våld i nära relationer är:

- 1) tidigare upptäckt av våldsutsatthet
- 2) att våldsutsatta ska erbjudas adekvat stöd och skydd utifrån den enskilda individens behov och barnets bästa
- 3) att våldsförebyggande insatser ska ges ett större fokus
- 4) att samtliga medarbetare inom kommunen ska ha en grundläggande kännedom om våld i nära relationer.

10.1 Tidigare upptäckt av våldsutsatthet

Det är nödvändigt att känna till hur våld i nära relationer kan yttra sig för att ha möjlighet att upptäcka våldet. Våldsutsatta och våldsutövare ska i ett tidigt skede erbjudas olika och lättillgängliga vägar till stöd, hjälp och skydd då det kan förhindra och förebygga ytterligare utsatthet för våld. Att vilja se, vilja veta och att fråga är grundläggande förutsättningar för att kunna identifiera och hjälpa personer i svåra situationer. Det handlar om att lyssna och kunna ta emot den våldsutsattas berättelse. Genom att fråga signalerar verksamheten också att våld i nära relationer inte är acceptabelt.

Det finns ca 900 personer anställda inom kommunen. En person som utsatts för våld får inte sällan problem med såväl fysisk som psykisk ohälsa. Indirekta kostnader för våldet kan handla om nedsatt produktivitet, både i form av sjukfrånvaro och av minskad arbetsförmåga för den våldsutsatta. Kommunen bör utveckla arbetet med upptäckt och frågor om våldsutsatthet och våldsbenägenhet ur ett arbetsgivarperspektiv, med målsättningen att tidigt upptäcka medarbetare som är eller har varit utsatta för våld i nära relation och hjälpa dem till rätt stöd, skydd och rehabilitering.

Aktiviteter

Våld i nära relationer ska uppmärksammas och synliggöras så tidigt som möjligt.

Särskild uppmärksamhet ska ges till utsatta grupper.

Medarbetare ska ha kunskaper i att se tecken på utsatthet och våga fråga men också att hantera svaret.

Medarbetare i socialtjänst, skola, förskola, kultur- och idrottsverksamhet har kunskaper om barn som upplever våld i nära relationer och våldets konsekvenser, är medvetna om anmälningsplikten och frågar om våldsutsatthet.

Aktuell och målgruppsanpassad information om våld i nära relationer och var man kan få stöd och hjälp ska finnas tillgänglig på kommunens webbplats och spridas i skriftlig form.

Det ska finnas kunskap, skriftliga rutiner och möjlighet att hänvisa till hjälpinsatser när någon medarbetare är utsatt för våld eller använder våld mot närstående.

10.2 Stöd och skydd

Kommunen ska erbjuda stöd och skydd till våldsutsatta och barn som upplevt våld. Den första kontakten när en utsatt person söker stöd är ofta avgörande för hur en individ kommer att motiveras att ta emot insatser för att kunna ta sig ur en svår livssituation. Det är därför viktigt att kommunen kan erbjuda adekvata insatser av god kvalitet. Våldsutsatta kan behöva stöd både i ett tidigt skede, i den akuta situationen och på längre sikt. Stöd från kommunen kan handla om stödsamtal, ekonomiskt bistånd, stöd till skyddat boende med mera. Behov av stödinsatser måste utredas och anpassas utifrån situationen för den enskilda. Det ska därför alltid göras en individuell bedömning.

Aktiviteter

Våldsutsatta ska få tillgång till insatser av god kvalitet utifrån sina behov.

Ett barnperspektiv med fokus på såväl barns behov av stöd och skydd som barns rätt till delaktighet ska utgöra grunden när det gäller insatser till barn som upplevt våld.

Våldsutsatta får information om vilka möjligheter till stöd och hjälp som finns tillgängliga oavsett aktör (offentlig, ideell och privat).

Målområde 2 – Stöd och skydd

10.3 Våldsförebyggande arbete

Det våldsförebyggande arbetet behöver drivas på flera nivåer, inte bara när våldet är ett faktum utan även genom universellt våldspreventivt arbete med fokus på jämställdhet. Det krävs också arbete med normer, attityder och värderingar.

I kommunen finns flera verksamheter som kan arbeta våldsförebyggande till exempel socialtjänsten, skolan, förskolan, vuxenutbildningen, elevhälsan, idrotten och samhällsorienteringen för nyanlända.

En avgörande faktor för omhändertagandet av våldsutsatta är en effektiv och väl fungerande samverkan mellan olika aktörer. För att åstadkomma det krävs förståelse för varandras verksamheter och uppdrag.

Insatser riktade till våldsutövare är en viktig del av arbetet med att förebygga och motverka våld. Våldsutövare bör erbjudas insatser som syftar till att de förändrar sitt beteende och upphör med att utöva våld. Insatserna bör genomföras med beaktande av behovet av trygghet och säkerhet hos våldsutsatta.

Aktiviteter

Främja jämställdhet för att förebygga våld i nära relationer.

Kontinuerligt arbete med normer och värderingar runt makt och våld kopplat till maskulinitet samt övriga maktstrukturer utifrån ett intersektionellt perspektiv

Utveckla befintliga och skapa nya former för samverkan internt och externt, det utifrån behov på både individ- och övergripande nivå.

Våldsutövare får erbjudande om insats utifrån sina behov med utgångspunkt i de våldsutsattas säkerhet.

Målområde 3 – Våldsförebyggande arbete

10.4 Grundläggande kunskaper

Kunskap om våld i nära relationer och våldets konsekvenser är viktiga för att kunna ge våldsutsatta ett bra bemötande men också för att kunna arbeta förebyggande och för att förändra attityder i samhället.

Aktiviteter

Alla medarbetare har kunskap om policyn och dess innehåll.

Alla medarbetare ska ha kunskap om vilka skyldigheter olika yrkesgrupper har och vilket stöd som finns att ge.

Utbildning och fortbildning om våld i nära relationer till medarbetare, särskilt inom socialtjänst, skola och förskola. Utbildningsinsatser bör vara långsiktiga för att kunna bidra till positiv verksamhetsutveckling och hållbar kunskapstillförsel.

Målnråde 4 – Grundläggande kunskaper

Litteraturlista

Holmberg, Carin & Enander, Viveka (2004) Varför går hon? Om misshandlade kvinnors uppbrottsprocesser. Ystad: Kabusa böcker.

Isdal, Per (2001) Meningen med våld. Stockholm: Gotia.

Lundgren, Eva (2004) Våldets normaliseringsprocess. Stockholm: Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige (ROKS).

MUCF (2014) Inget att vänta på, Handbok för våldsförebyggande arbete med barn och unga. Stockholm: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.

NCK 2014:1 Våld och hälsa. En befolkningsundersökning om kvinnors och mäns våldsutsatthet samt kopplingen till hälsa. Uppsala: NCK

Regeringens skrivelse 2016/17:10 Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid.

SKL (2016) Framgångsfaktorer i kvinnofridsarbetet. En undersökning av arbetet mot våld i nära relationer i kommuner. Stockholm: SKL.

SKL (2011) Våldsförebyggande arbete med män – en kunskapsöversikt. Stockholm: SKL.

Socialstyrelsen (2014) Att vilja se, vilja veta och att våga fråga – vägledning för att öka förutsättningarna att upptäcka våldsutsatthet.

Socialstyrelsen (2016) Våld. Handbok om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer.

SOSFS 2014:4 Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer.

SOU 2001:72 Barnmisshandel – att förebygga och åtgärda.

Ungdomsstyrelsen (2013) Unga och våld – en analys av maskulinitet och förebyggande verksamheter. Stockholm: Ungdomsstyrelsen.